

**ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

Кафедра історії України та всесвітньої історії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри історії України
та всесвітньої історії
доц. Житков О. А.

Протокол № 1 від 13 вересня 2021 р.

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

Спеціальність:

Середня освіта (предметна спеціальність)

Форма навчання: *денна*

2021 / 2022 навчальний рік

Робоча програма з історії та культури України для студентів усіх факультетів та напрямів підготовки (крім факультету історії та права)

Розробники:

Вівсяна І. А. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;

Грінченко В. Г. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;

Козир І. А. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;

Проскурова С. В. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;

Токар Н. М. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук.

Чорний О. В. – доцент кафедри історії України, кандидат історичних наук;

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри історії України та всесвітньої історії. Протокол № 1 від 13 вересня 2021 року

Завідувач кафедри історії України

та всесвітньої історії

О. А. Житков

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обсяг дисципліни	Галузь знань, спеціальності, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS: 3 Змістовних модулів: 1 Загальна кількість годин: 90 Аудиторних годин: 40	Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка Спеціальність: 014 середня освіта (предметна спеціальність) Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Статус дисципліни: нормативна Рік підготовки: 1-й Семестр: 1-й або 2-й Лекції: 22 год. Семінарські заняття: 18 год. Самостійна робота: 50 год. Вид контролю: екзамен Форма навчання: денна

2. ПРЕДМЕТ, МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предметом навчальної дисципліни є складний і багатогранний процес суспільного розвитку на українських землях, реалізований насамперед в етнічній історії України, історії української державності та історії української культури.

Метою навчальної дисципліни є ознайомлення студентів з основними тенденціями та закономірностями історичного розвитку українського народу в контексті ключових етнічних, державотворчих і культурних процесів; поглиблення знань з історії та культури України, показ самобутності історії та культури українського народу, формування їхнього бачення як важливої складової світового історичного процесу та світової культурної спадщини.

Завдання навчальної дисципліни:

- проаналізувати основні етнічні і державотворчі процеси на території України в їхній історичній ретроспективі і на сучасному етапі розвитку та основні етапи і ключові тенденції історичного розвитку української культури;
- формувати уявлення про історію та культуру України, як частину світового історичного та культурного процесу;
- окреслити роль і місце окремих знакових постатей українського державотворення та української культури в різні історичні періоди;
- розвивати навички роботи з історичними джерелами, науковою і навчальною літературою;
- формувати громадянську позицію, виховувати патріотичні почуття студентів, сприяти усвідомленню ними своєї національної ідентичності;
- виховувати шанобливе ставлення до вітчизняної історії та культури у поєднанні з толерантним сприйняттям історії та культури народів, які проживають в Україні;
- в ході вивчення навчальної дисципліни формувати у студентів соціально-гуманітарні компетенції, необхідні для освітянської діяльності або фахівця в інших галузях.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- основні періоди історії України, їх особливості, визначальні події та явища;
- історію ключових етнічних та державотворчих процесів в Україні;
- знакові постаті в історії вітчизняного державотворення та історії культури України;
- ключові процеси і тенденції розвитку української культури в різні історичні періоди;
- сутність окремих яскравих духовно-культурних явищ в історії української культури;
- знакові для України і світу пам'ятки вітчизняної культури.

Студент повинен вміти:

- аналізувати історичні події, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, давати визначення історико-культурних понять, дискутувати з актуальних питань історії та культури України;
- узагальнювати матеріал, набутий у ході лекцій та інших видів навчальної роботи;
- робити самостійні, науково обґрунтовані висновки з вивченої теми;
- самостійно поглиблювати знання в рамках навчальної дисципліни шляхом пошуку й опрацювання нової інформації з використанням сучасних технічних засобів;
- користуватися різними джерелами, картографічними та іншими допоміжними матеріалами;
- використовувати практичні навички, готувати реферати чи презентації в рамках навчального курсу, передбачені в якості форм самостійної роботи.

Оволодіння уміннями і здатностями:

Навчальна дисципліна спрямована на набуття таких компетентностей:

Загальні:

- здатність навчатися, здійснювати пошук та аналізувати інформацію з різних джерел;
- уміння застосовувати знання в практичних ситуаціях, приймати обґрунтовані рішення;
- вирішувати професійні завдання спираючись на гуманістичні, загальнолюдські цінності, особисті знання, ідеї, переконання;
- аргументовано відстоювати свої погляди, брати участь у дискусії з метою пошуку історичної істини;
- мати усвідомлену громадянську позицію, високу політичну культуру.

Фахові:

- здатність розуміти основні шляхи етногенезу українців;
- здатність пояснити основні періоди історико-культурного розвитку українського народу, етапи формування української нації та її державності;
- вміння користуватись категоріально-понятійним апаратом історичної науки та працювати з науковою й методичною літературою;
- здатність аналізувати історичні процеси, події, факти, давати їм власну оцінку;

- вміння класифікувати і аналізувати явища культури за їхньою історичною значимістю, національною належністю, стильовими особливостями, аналізувати перспективи розвитку української культури.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Вступ. Україна – європейська держава.

Предмет, мета та завдання курсу "Історія та культура України". Держава Україна: державна символіка, адміністративно-територіальний устрій, конституційний лад, геополітичне становище. Діяльність України на міжнародній арені. Сучасна періодизація історії України.

Тема 2. Витоки України. Етнічна історія України.

Автохтонні процеси та міграції у давній історії України. Населення України кам'яної доби. Феномен трипільської культури. Кочові племена раннього залізного віку. Вплив античних міст-держав Північного Причорномор'я на розвиток населення українських земель.

Етногенез українців. Проблема прабатьківщини слов'ян в історичній науці. Походження назви "Україна". Перша згадка назви "Україна" в історичних джерелах. Українська нація: витоки й становлення.

Формування території та етнічного складу населення України. Українські етнічні межі. Етнічні та одвічні українські землі. Етнічні українські землі та сучасна держава Україна.

Історико-етнографічні регіони України. Етнокультурні регіони України: походження та формування територій. Історико-географічні райони на території сусідніх держав, де компактно проживають українці. Українська діаспора та її зв'язки з Україною.

Тема 3. Русь та руська державна спадщина в історії України.

Становлення державності у східних слов'ян. Виникнення держави Русь. Загальна характеристика державотворчих процесів на території України за доби раннього Середньовіччя. Теорії виникнення Давньоруської держави.

Державницькі процеси на руських землях (IX – середина XIV ст.). Суспільно-політичні процеси у IX – XI ст. Державний устрій Русі. Русь на міжнародній арені. Динаміка державницьких процесів на руських землях (XI – середина XIV ст.). Галицько-Волинське князівство. Причини занепаду Русі. Руська державна спадщина в історії України. Українські землі в складі Золотої Орди.

Входження українських земель до складу інших держав. Еволюція державно-політичного устрою Русі-України у середині XIV–XVI ст. Етапи литовського проникнення на українські землі. Кревська унія 1385 р. Суспільно-політичний статус українських земель у складі Великого князівства Литовського. Люблінська унія 1569 р. Українські землі під владою Речі Посполитої та інших держав. Еволюція державно-політичного устрою Русі-України у середині XIV – XVI ст.

Тема 4. Козацька доба в історії української державності.

Формування козацької державницької моделі на Запорізькій Січі. Поява на українських землях козацтва і перетворення його в окремий стан. Запорізька Січ – осередок козацької державності. Дмитро Вишневецький. Органи влади на Січі. Зростання ролі козацтва наприкінці XVI – на початку XVII ст., утворення реєстрового козацтва. Селянсько-козацькі повстання наприкінці XVI – на початку XVII ст.

Становлення української козацької держави у ході Визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького. Періодизація подій другої половини XVII ст. Причини і передумови Визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького. Основні етапи Визвольної війни. Особливості суспільно-політичного устрою української козацької держави Богдана Хмельницького.

Трагедія Руїни в історії України та української державності. Причини та основні етапи Руїни. Розкол України на Лівобережну і Правобережну. Гетьманщина на міжнародній арені, вплив українського фактору на геополітичні процеси в Європі в середині XVII – на початку XVIII ст. Українське питання в системі міжнародних відносин держав – ключових гравців у Східній Європі. Значення державотворчих процесів XVII – XVIII ст. у вітчизняній історії.

Тема 5. Відродження української державності: від ідеї (XIX ст.) до втілення (1917–1920 рр.).

Формування національної ідеї та державницькі проекти української еліти у XIX столітті. Поява перших етнографічних та історичних досліджень з історії України. Руська трійця. Кирило-Мефодіївське товариство. Тарас Шевченко. Основні напрями громадсько-політичних рухів другої половини XIX ст.: національний, соціалістичний, ліберальний.

Політизація суспільних рухів на території України на початку XX століття. Виникнення перших політичних партій. Русько-українська радикальна партія (РУРП). Іван Франко. Революційна українська партія (РУП). Микола Міхновський. Вплив революції 1905–1907 рр. на діяльність українських політичних партій. Українські політичні рухи та партії під час Першої світової війни.

Українська національна революція та відродження української держави (березень 1917 – січень 1918 рр.). Лютнева революція в Російській імперії та розгортання Української національної революції (березень – жовтень 1917 рр.). Утворення Української Центральної Ради. М.Грушевський. I-й і II-й Універсали Центральної Ради. III-й Універсал та проголошення УНР, її кордони та адміністративно-територіальний устрій. IV-й Універсал. Українсько-радянські війни.

Боротьба за українську державність (1918 – 1920 рр.). Кордони Української Держави гетьмана П. П. Скоропадського та її адміністративно-територіальний устрій у травні – листопаді 1918 року. УНР періоду Директорії. Володимир Винниченко. Проголошення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Акт злуки УНР і ЗУНР.

Уроки державницьких процесів 1917–1920 рр. Історичне значення Української революції: форми реалізації ідеї української державності, соціальна політика української влади, військо, освіта й культура (здобутки і втрати).

Тема 6. Україна в умовах радянського тоталітарного режиму. Становлення сучасної української держави.

Формування СРСР як тоталітарної моделі держави. Статус України: формальний та фактичний. Встановлення радянської влади в Україні. Політика воєнного комунізму. Нова економічна політика. Утвердження в СРСР тоталітарної моделі правління протягом 1930-х рр. Насильницька колективізація та голодомор 1932–1933 рр. Утворення УСРР. УСРР в складі СРСР, політичне становище, кордони та адміністративно-територіальний устрій республіки у

1922–1934 рр. Утворення УРСР, еволюція її кордонів та адміністративно-територіального устрою у 1934–1991 роках. Україна в роки Другої світової війни. Українська РСР у повоєнні роки, в період «відлиги» та в добу «застою». Особливості горбачовської «перебудови» в УРСР.

Проголошення незалежності України: передумови, юридичне оформлення, розбудова державних інституцій. Проголошення незалежності України. Вибори Президента України 1991 р. Леонід Кравчук. Конституційний процес і прийняття конституцій 1993 та 1996 рр. Криза багатопартійності і вибори 1998 року. Леонід Кучма. «Помаранчева революція» 2004 року. Віктор Ющенко. Вибори 2010 року. Віктор Янукович.

Сучасні виклики на шляху утвердження української держави. Революція гідності 2013–2014 рр. Окупація Автономної Республіки Крим Російською Федерацією у 2014 році. Вибори 2014 року. Петро Порошенко. Вибори 2019 року. Володимир Зеленський. Війна України за незалежність у 2014–2021 роках. Роль українського питання в геополітичних процесах сучасного світу.

Тема 7. Періодизація та ключові тенденції розвитку культури України.

Культурний розвиток на території України від найдавніших часів до раннього Середньовіччя. Важливі етапи формування культури давнього населення України (до появи історичних слов'ян). Тенденції розвитку культури давніх слов'ян на території сучасної України (до кінця IX ст.).

Культура України в епоху зрілого і пізнього європейського Середньовіччя (кінець IX – XV ст.). Період Київської Русі як час поєднання глибинних культурних традицій та прискороного розвитку нових галузей культури, пов'язаних з прийняттям християнства. Основні осередки духовної культури в Україні в добу Середньовіччя. Культурні контакти українських земель в межах православного слов'янського світу та взаємодія місцевої культури з іноземною.

Українська культура в період Раннього Нового часу (XVI – XVIII ст.). Формування культурних особливостей українського козацтва. Пожвавлення православно-культурного руху проти національно-релігійного пригнічення. Ренесансно-реформаційні впливи в культурі України. Культурна система в автономній козацькій державі, просвітницька діяльність Києво-Могилянської академії та інших культурних центрів. Національний варіант бароко в різних сферах української культури. Роль українських сил у творенні загальноімперської культури.

Культура України в добу модернізації та національного відродження (кінець XVIII – початок XX ст.).

Національно-культурне відродження на українських землях наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Формування літературної мови та національної літератури як чинник культурно-національного відродження. Романтизм як стимул пробудження національної свідомості. Творчість Т. Г. Шевченка як чинник українського національно-культурного відродження.

Поглиблення процесів українського національного відродження у другій половині XIX ст. Характерні тенденції розвитку української художньої творчості реалістичного спрямування.

Особливості розвитку культури в Україні наприкінці XIX – на початку XX ст. Роль наукових зв'язків у культурному єднанні Заходу і Сходу України.

Бурхливий розвиток мистецького життя України, його внесок у процеси національно-культурного відродження.

Українська культура новітнього часу (XX – початок XXI ст.).

Культурне будівництво в роки національно-визвольних змагань 1917–1920 рр. Культурне будівництво Центральної Ради, Гетьманату і Директорії УНР. Культурні перетворення в Україні в перші роки радянської влади.

Українська культура у міжвоєнний період та в роки Другої світової війни. Українська культура у міжвоєнний період. «Червоний ренесанс» 1920-х рр. і культурне будівництво в радянській Україні. Вітчизняна культура в умовах утвердження тоталітаризму 1930-х рр. «Розстріляне українське відродження». Тенденції культурного розвитку на західноукраїнських землях у міжвоєнний період. Культура українського народу в роки Другої світової війни. Процеси радянзації і українізації культури на західноукраїнських землях у 1939–1941 рр. Посилення українського національного патріотизму у радянській політиці та різних сферах культуротворчості в умовах війни. Становище української культури на окупованих територіях.

Культурні процеси в Україні від повоєнних років до горбачовської «перебудови». Культура України у повоєнне десятиліття. Відбудовчі процеси у сфері культури. Кампанії ідеологічного наступу на українську творчу інтелігенцію. Культура України в добу «хрущовської відлиги». Позитивний вплив процесів деєсталінізації на розвиток національної культури. Поява «шістдесятників» та їх роль у культурних процесах в Україні. Досягнення та проблеми в розвитку різних галузей української культури в період загострення кризи радянської системи. Культурні процеси в часи розпаду СРСР й проголошення незалежності України.

Тенденції культурного розвитку незалежної України. Ідеї культурного відродження та їхня роль в піднесенні національної свідомості, створенні умов для утвердження незалежності. Тенденції культурного розвитку в період відновлення державної незалежності і творення нової України.

Тема 8. Культурна спадщина України у світовому контексті.

Інтелектуальна еліта України у світі: минуле та сучасність. Знакові постаті із числа науковців і винахідників – вихідців з України, чиї здобутки є досить знаними у світі: Ілля Мечников, Іван Пулюй, Зельман Ваксман, Ігор Сікорський, Юрій Кондратюк, Сергій Корольов, Борис Патон та ін.

Внесок вихідців з України у світову художню культуру. Знакові постаті європейської і світової художньої культури – етнічні українці, або ж вихідці з України, які вважали її своєю батьківщиною: Тарас Шевченко, Іван Франко, Соломія Крушельницька, Микола Леонтович, Казимир Малевич, Олександр Архипенко, Шмуель Агнон, Олександр Довженко, Катерина Білокур та ін.

Світова спадщина ЮНЕСКО в Україні. Поняття «культурна спадщина» згідно Конвенції ЮНЕСКО, статус об'єкта світової спадщини. Культурні об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні: Собор Святої Софії у Києві, Києво-Печерська Лавра, ансамбль історичного центру Львова, транскордонний геодезичний об'єкт «Дуга Струве», резиденція Буковинських митрополитів та Далмації, давнє місто Херсонес Таврійський, дерев'яні церкви Карпатського регіону в Польщі та Україні.

4. СТРУКТУРА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин				
	Усього годин	у тому числі			
		Лекцій	Семінарських занять	самостійна робота	
				Підготовка до семінар. занять	Виконання завдань самостійної роботи
Тема 1. Вступ. Україна – європейська держава.	2	2	-	–	
Тема 2. Витоки України. Етнічна історія України.	6	2	2	2	
Тема 3. Русь та руська державна спадщина в історії України.	6	2	2	2	
Тема 4. Козацька доба в історії української державності.	6	2	2	2	
Тема 5. Відродження української державності: від ідеї (XIX ст.) до втілення (1917–1920 рр.)	8	4	2	2	
Тема 6. Україна в умовах радянського тоталітарного режиму. Становлення сучасної української держави.	10	2	4	4	
Тема 7. Періодизація та ключові тенденції розвитку культури України.	18	6	6	6	
Тема 8. Культурна спадщина України у світовому цивілізаційному контексті.	2	2	-	-	
<u>Самостійна робота</u> <i>Підготовка двох рефератів або презентацій, пов'язаних з історією української державності та історією української культури</i>	32	-	-	-	32
Усього годин:	90	22	18	18	32

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Витоки України. Етнічна історія України	2
2.	Русь та руська державна спадщина в історії України	2
3.	Козацька доба в історії української державності	2
4.	Відродження української державності: від ідеї (XIX ст.) до втілення (1917–1920 рр.)	2
5–6.	Україна в умовах радянського тоталітарного режиму. Становлення сучасної української держави.	4
7.	Культура України XVI – першої половини XVII ст.	2
8.	Українська культура України другої половини XVII – XVIII ст.	2
9.	Українська культура XX ст.: здобутки та втрати.	2
Усього годин:		18

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Підгот. до семінар. занять	Виконання завдань самот. роботи
1.	Витоки України. Етнічна історія України	2	
2.	Русь та руська державна спадщина в історії України	2	
3.	Козацька доба в історії української державності	2	
4.	Відродження української державності: від ідеї (XIX ст.) до втілення (1917–1920 рр.)	2	
5–6.	Україна в умовах радянського тоталітарного режиму. Становлення сучасної української держави.	4	
7.	Культура України XVI – першої половини XVII ст.	2	
8.	Українська культура України другої половини XVII – XVIII ст.	2	
9.	Українська культура XX ст.: здобутки та втрати.	2	
<i>Самотійна робота. Підготовка двох рефератів чи презентацій, пов'язаних з історією української державності та історією української культури</i>			32
Усього годин:		18	32

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ Не передбачено

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ Лекційні та семінарські заняття, самостійна робота.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Оцінювання якості знань студентів здійснюється шляхом поточного та підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною системою, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

Поточний контроль. Оцінювання активності і знань студентів здійснюється: під час усних виступів або письмової перевірки завдань на семінарських заняттях, а також при перевірці виконаних завдань самостійної роботи.

Поточний контроль на семінарських заняттях з навчальної дисципліни передбачає можливість отримання студентами загалом до 40 балів.

Поточне оцінювання усних відповідей студентів на семінарських заняттях та самостійної роботи оцінюється у балах:

5 балів – студент вільно володіє програмовим матеріалом, логічно і творчо викладає його в усній чи письмовій формі; вміє узагальнювати матеріал, формулює власні висновки; відповідь є чіткою і завершеною.

4 бали – студент в цілому володіє програмовим матеріалом, при викладі його допускається незначних помилок; формулює висновки та власні оцінки, але в їхній аргументації допускає окремі недоліки.

3 бали – студент виявляє загальне розуміння та репродуктивно відтворює значну частину програмового матеріалу, порушує логіку викладу; мова спрощена і недостатньо фахова.

Уточнююче доповнення, зроблене студентом на семінарському занятті, залежно від його обсягу і правильності може бути оцінене від **0,25 до 1 бала**.

0 балів – студент не володіє необхідним обсягом програмового матеріалу, не розпізнає історико-культурні явища і факти; не може правильно застосовувати спеціальні поняття або зовсім не готовий до семінарського заняття.

Два завдання самостійної роботи (реферати або презентації) оцінюються кожне максимум по 10 балів.

Загалом до екзамену студент може отримати до 60 балів.

Протягом семестру студенти мають можливість ліквідувати пропуски семінарів, не виконані своєчасно обов'язкові письмові роботи, не здані своєчасно завдання самостійної роботи тощо на консультаціях викладача.

Підсумковий контроль. Екзаменаційна письмова робота за програмовим змістом навчальної дисципліни в цілому.

На екзамені максимальна оцінка становить 40 балів.

При оцінці знань студентів враховується:

- розуміння студентами причинно-наслідкових зв'язків між різними явищами, уміння порівнювати, пояснювати, аналізувати, узагальнювати, критично оцінювати відповідні факти; – самостійність і креативність мислення; – використання різноманітних джерел, розуміння їхніх особливостей, уміння їх характеризувати й оцінювати; – логічність і завершеність викладу матеріалу, наявність аргументованих висновків і власних оцінок; – мовна і термінологічна грамотність.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточне оцінювання											Екзамен	Сума балів
Семінарські заняття									Самостійна робота			
Семінар 1	Семінар 2	Семінар 3	Семінар 4	Семінар 5	Семінар 6	Семінар 7	Семінар 8	Семінар 9	Завд. 1	Завд. 2		
40 балів									10 балів	10 балів	40 балів	100 балів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
74 – 81	C	
64 – 73	D	задовільно
60 – 63	E	
35 – 59	FX	незадовільно
1 – 34	F	

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Силабус, плани і методичні рекомендації до семінарських занять, завдання до самостійної роботи, питання до екзамену.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

Бойко О. Д. Історія України. Підручник. – Київ, 2002–2016. Вид. 2002 р. – Реж. доступу: <https://drive.google.com/file/d/0Bx6y5oX26y1dMDlBaEFaVzJiZVE/view>

Відейко М. Історія цивілізації. Україна. Том 1. Від кіммерійців до Русі (X ст. до н. е. — IX ст.) Фоліо, 2020. 586 с.

Грицак Я. Й. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX – XX століття [Навчальний посібник]. – Київ, 1996. – Режим доступу: <http://uamoderna.com/biblioteka/hrytsak-naryse-istorii-ukrainy>

Дорошко М. Історія України. Курс лекцій Самміт-Книга 2021 472 с.

Іванов В. М. Історія держави і права України: Підручник. – Київ, 2013. – Режим доступу: http://kul.kiev.ua/doc/IDPU_Ivanov.pdf

Кордон М.В Українська та зарубіжна культура. Центр навчальної літератури (ЦУЛ) 3-тє видання. 2019. 584 с.

Лекції з історії світової та вітчизняної культури / За ред. А. Яртися та В. Мельника. – Львів, 2005. – Режим дост.: <https://readbookz.net/books/210.html>

Макарчук С. А. Етнографія України: Навч. посібник. – Львів, 2004. – Режим доступу: http://www.ebk.net.ua/Book/history/makarchuk_eu/part5/502.htm

Сергійчук В. Що дала Україна світові. – Київ, 2008. – Режим доступу: https://shron2.chtyvo.org.ua/Serhiichuk/Scho_dala_Ukraina_svitovi.pdf

Українська культура : підручник / [В. О. Лозовой (керівник авт. кол.), Л. В. Анучина, О. В. Бурлука та ін.] ; М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2021. 400 с.

Шейко В. М., Тишевська Л. Г. Історія української культури: Навч. посібник. – Київ, 2006. – Режим доступу: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR/ISTORIA_Ukr_kul_2006.pdf

Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – Київ, 1997. – Режим доступу: <http://you-books.com/book/N-Yakovenko/Naris-istorii-Ukraini-z-najdavnishih-chasiv-do-kin>

Додаткова

Балушок В. «Давньоруська народність»: що насправді ховається за терміном? // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – 2011. – Вип. 20. – С. 72–83. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uks_2011_20_7

Баран В. Д. Давні слов'яни / Серія «Україна крізь віки». – Т. 3. – К., 1998. – Реж. доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/966-7217-41-8/966-7217-41-8.pdf>

Баран В. Д., Баран Я. В. Історичні витоки українського народу. – К., 2005. – Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/Baran_Volodymyr/Istorychni_vytoky_ukrainskoho_narodu/

Баран В. К., Даниленко В. М. Україна в умовах системної кризи (1946–1980-і рр.) / Серія «Україна крізь віки». – Т. 13. – К., 1999. – Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/966-7217-24-8/966-7217-24-8.pdf>

Богуцький Ю. П., Андрущенко В. П., Безвершук Ж. О., Новохатько Л. М. Українська культура в європейському контексті. – К., 2007. – Режим доступу: <http://elib.nplu.org/view.html?&id=2966>

Борисенко В. Й. Курс української історії. З найдавніших часів до XX століття. – К., 1998. Режим доступу: http://shron1.chtyvo.org.ua/Borysenko_Volodymyr/Kurs_ukrainskoi_istorii_Z_naidavnishykh_chasiv_do_XX_stolittia.pdf

Голобуцький В. Запорозьке козацтво. – К., 1994. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/holob/hol.htm>.

Грабовський С., Ставряні С., Шкляр Л. Нариси з історії українського державотворення. – К., 1995. – Режим доступу: <http://lib.sale/ucheniy-politicheskikh-istoriya/narisi-istoriji-ukrajinskogo-derjavotvorenniya.html>.

Грицак Я. Й. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX століття [Навчальний посібник]. – К., 1996. – Режим доступу: <http://uamoderna.com/biblioteka/hrytsak-naryse-istorii-ukrainy>

Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. – К., 1991. – Режим доступу: http://www.pseudology.org/Eneida/Grushevski_XhoTakiUrhainci2.pdf

Гуржій О. І. Українська козацька держава в другій половині XVII – XVIII ст.: кордони, населення, право. – К., 1996. – Режим дост.: http://shron1.chtyvo.org.ua/Hurzhii_Oleksandr/Ukrainska_kozatska_derzhava_v_druhii_polovyni_XVII_XVIII_st_kordony_naselennia_pravo.pdf

Залізняк Л. Л. Ранньосередньовічна версія походження українців. – Магістеріум. – 2011. – Вип. 45. Археологічні студії. – С. 5–13. – Режим доступу: <http://ru.calameo.com/read/005273712d5b243a86b26>

Іванова Л. Г., Іванченко Р. П. Громадівський рух 60-х рр. XIX ст. в Україні: проблеми, ідеологія. – К., 1999. – Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/Ivanchenko/Hromadivskyi_rukh_60kh_rr_XIX_st_v_Ukrani_problemy_ideolohiia/

- Історія** держави і права України: Академічний курс. У 2-х т. – Т. 1 / За ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина. – К., 2000.
- Історія** України: нове бачення: У 2-х т./ В.Ф. Верстюк, О.В. Гарань, В.М. Даниленко та ін.; Під ред. В.А. Смолія. – Т. 2. – К., 1996. – Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/5-319-01365-5/5-319-01365-5.pdf>
- Історія** українського козацтва: Нариси: У 2-х т. / Редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. – К., 2006. – Т. 1. – 2006. – Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/966-518-349-4/966-518-349-4.pdf>
- Історія** української культури / За загальною редакцією І. Крип'якевича. – К., 1994. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/krypcult/krcult.htm>
- Історія** української культури: У 5-ти т. – Т. 2. Українська культура XIII – першої полов. XVII ст. / Александрович В.С., Балусок В.Г. та ін. – К., 2001 – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/istkult2/ikult2.htm>
- Калакура Я. С., Рафальський О. О., Юрій М. Ф.** Українська культура: цивілізаційний вимір. – К., 2015. – Режим дост.: http://ipiend.gov.ua/wpcontent/uploads/2018/07/rafalskyi_kultura_192.pdf
- Касьянов Г.** Незгодні: Українська інтелігенція в русі опору 1960–1980-х років. – К., 1995. – Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/5-325-00704-1/5-325-00704-1.pdf>
- Кириченко Ю. Т.** Концепції етногенезу українського народу в історичних інтерпретаціях // Гілея: науковий вісник. – 2016. – Вип. 107. – С. 125–128. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_107_31
- Кульчицький В. С., Настюк М. І., Тищик Б. Й.** Історія держави і права України. – Львів: Світ, 1996.
- Кульчицький С. В.** Україна між двома війнами (1921–1939 рр.) / Серія «Україна крізь віки». – Т. 11. – К., 1999. – Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/966-7217-48-5/966-7217-48-5.pdf>
- Литвин В. М.** Україна на межі тисячоліть (1991–2000 рр.) / Серія «Україна крізь віки». – Т. 14. – К., 2000. – Режим доступу: http://shron1.chtyvo.org.ua/Lytvyn_Volodymyr/Ukraine_na_mezhi_tysiacholit_1991_2000_rr.pdf
- Литвинов В.** Ренесансний гуманізм в Україні. – К., 2000. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/lytv/lyt.htm>
- Макаров А. М.** Світло українського бароко. – К., 1994. – Режим доступу: http://uartlib.org/downloads/BarokoLight_uartlib.org.pdf
- Мельник Л. Г.** Боротьба за українську державність (XVII ст.). – К., 1995.
- Микитась В. Л.** Давньоукраїнські студенти і професори. – К., 1994. – Режим доступу: <http://izbornyk.org.ua/mykytas/myk.htm>
- Півторак Г. П.** Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов / Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі «спільної колиски». – К., 2001. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/pivtorak/pivt.htm>
- Політична** історія України: Посібник для студентів вищих навч. закладів / За ред. В. І. Танцюри – К., 2001. – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/235-poltychna-storya-ukrani-tantsyura-v-.html>
- Пономарьов А.** Етнічність та етнічна історія України. – Режим доступу: <http://ethnography.national.org.ua/book1/index.html>
- Попович М. В.** Нариси історії культури України. – К., 1998. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/popovych/narys.htm>

- Попович М. В.** Червоне століття. – К., 2005. – Режим дост.: <http://history.org.ua/LiberUA/966-505-123-7/966-505-123-7.pdf>
- Рубльов О. С., Ресент О. П.** Українські визвольні змагання 1917–1921 рр. / Серія «Україна крізь віки». – Т. 10. – К., 1999 – Режим дост.: http://chtyvo.org.ua/authors/Rublov_Oleksandr/Ukrainski_vyzvolni_zmahannia_1917-1921_rr/
- Русина О. В.** Україна під татарами і Литвою / Серія «Україна крізь віки». – Т. 6. – К., 1998. – Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/966-7217-56-6/966-7217-56-6.pdf>.
- Сарбей В. Г.** Національне відродження України / Серія «Україна крізь віки». – Т. 9. – К., 1999. – Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/966-7217-11-6/966-7217-11-6.pdf>
- Сидор О. Ф.** Бароко в українському живопису // Українське бароко та європейський контекст. – С. 173–183. – Реж. дост.: <http://elib.nplu.org/view.html?id=6176>
- Смолій В. А., Степанков В. С.** Українська національна революція XVII ст. (1648–1676 рр.) / Серія «Україна крізь віки». – Т. 7. – К., 1999. – Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/966-7217-18-3/966-7217-18-3.pdf>.
- Софронова Л. О.** Український театр бароко та християнські культурні традиції // Українське бароко та європейський контекст. – С. 198–203. – Режим доступу: <http://elib.nplu.org/view.html?id=6176>
- Толочко О. П., Толочко П. П.** Київська Русь / Серія «Україна крізь віки». – Т. 4. – К., 1998. – Режим доступу: <http://history.org.ua/LiberUA/966-7217-50-7/966-7217-50-7.pdf>.
- Хижняк З. І., Маньківський В. К.** Історія Києво-Могилянської академії. – К., 2003. – Режим доступу: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000716>
- Шевчук В. П., Тараненко М. Г.** Історія української державності: Курс лекцій. – К., 1999.
- Якубова Л. Д.** Тенденції етнокультурного життя УСРР у контексті коренізації (1924–1935 рр.) // Укр. іст. журн. – 2006. – № 2. – С. 74–88. – Режим доступу: <http://history.org.ua/JournALL/journal/2006/2/7.pdf>
- Яневський Д. Б.** Політичні системи України 1917–1920 рр. Спроби творення і причини поразки. – Автореф. дис.. на здобуття наук.ступ. доктора іст.наук. – К., 2008. – Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...

13. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

- Бібліотека «Культура України». Режим доступу: <http://elib.nplu.org/>
- Електронна бібліотека «Культура України». – Режим доступу: <http://elib.nplu.org/index.html>
- ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ: Томи Енциклопедії історії України (EIU) на порталі. – Режим доступу: <http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=F&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU>
- Ізборник. Історія України IX–XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. – Режим доступу: <http://izbornyk.org.ua/>
- Інститут історії України НАН України – <http://www.history.org.ua/>
- Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України. Режим доступу: <http://mari.kiev.ua/>

- Україна Incognita. – Режим доступу: <https://incognita.day.kyiv.ua/>